

HET ONEINDIGE PLAN

Van Isabel Allende zijn bij Wereldbibliotheek verschenen

Het huis met de geesten
Liefde en schaduw
Eva Luna
Het goud van Tomás Vargas
Het oneindige plan
Paula
Afrodite
Fortuna's dochter
Portret in sepia
De stad van de wilde goden
Herinnering aan mijn Chili
Het rijk van de gouden draak
Het woud van de pygmeeën
Zorro
Inés, vrouw van mijn hart
De som der dagen
Het eiland onder de zee
Het negende schrift van Maya
Ripper
De Japanse minnaar
De winter voorbij
Bloemblad van zee
Wat wij willen
Violeta

Isabel Allende

Het oneindige plan

Vertaald uit het Spaans
door Adri Boon

WERELDBIBLIOTHEEK • AMSTERDAM

Eerste druk 1992
Tweëntwintigste druk 2022

Oorspronkelijke titel *El plan infinito*

© 1992 Isabel Allende

© 1992 Nederlandse vertaling Adri Boon /

Uitgeverij Wereldbibliotheek

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp bij Barbara

Omslagfoto © Sarah Jarrett / Arcangel

NUR 302

ISBN 978 90 284 5263 3

www.wereldbibliotheek.nl

*Voor mijn vriend, William C. Gordon,
en voor de andere personen die mij de geheimen
van hun leven hebben toevertrouwd.
Ook voor mijn moeder, vanwege haar onvoorwaardelijke
liefde en het onverbiddelijke rode potlood
dat mij geholpen heeft bij de
correctie van dit verhaal.*

I.A.

*Dank aan het leven, dat mij zoveel heeft gegeven,
dat mij de lach heeft gegeven, dat mij de smart
heeft gegeven...*

Violeta Parra, Chili

Ik ben alleen op de bergtop bij het aanbreken van de dag. In de melkwitte nevel zie ik aan mijn voeten de lichamen van mijn vrienden, sommige zijn over de helling naar beneden gerold als rode poppen zonder ledematen, andere zijn bleke beelden verrast door de eeuwigheid van de dood. Zwijgende schaduwen klimmen naar mij toe. Stilte. Ik wacht. Zij komen naderbij. Ik schiet op die duistere silhouetten in zwarte pyjama's, spoken zonder gezicht, ik voel de mitrailleur terugslaan, mijn handen branden van de spanning, de lucht wordt doorkruist door de gloeiende lijnen van de steekvlammen, maar er valt niet één enkel geluid te horen. De aanvallers zijn doorzichtig geworden, de kogels gaan dwars door hen heen zonder hen tegen te houden, onverbiddelijk komen zij almaar dichterbij. Zij omsingelen mij... stilte... Ik word wakker van mijn eigen geschreeuw en blijf schreeuwen en schreeuwen.

Gregory Reeves

EERSTE DEEL

Zonder haast en zonder vast reisplan reden zij over de wegen van het westen, van koers veranderend door een plotselinge gril, omdat ze in een zwerm vogels een waarschuwend teken zagen, of aangetrokken werden door een onbekende plaatsnaam. De Reeves onderbraken hun zwerftocht daar waar zij door vermoeidheid werden overvallen of iemand tegenkwamen die belangstelling voor hun ontastbare handelswaar toonde. Zij verkochten hoop. En zo reden zij kriskras door de woestijn, trokken de bergen over en zagen het op een vroege morgen dag worden op een strand aan de Stille Oceaan. Ruim veertig jaar later, tijdens een lange bekentenis waarin hij zijn leven de revue liet passeren en de balans opmaakte van zijn vergissingen en zijn successen, beschreef Gregory Reeves mij zijn vroegste herinnering: een kind van vier jaar, hijzelf, dat bij het vallen van de avond op een heuvel staat te plassen; de horizon rood en amber gekleurd door de laatste zonnestrallen, met achter zich de pieken van bergen en beneden zich een uitgestrekte, onafzienbare vlakte. Het warme vocht stroomt als iets essentieels uit zijn lichaam en uit zijn geest, elke druppel die wegzinkt in de aarde markeert het terrein met zijn stempel. Hij rekt het genot, speelt met het straaltje, maakt een honinggele cirkel in het stof en raakt doordrongen van de onbedorven vrede van de avond. Hij wordt diep getroffen door de immense weidsheid van de wereld, die hem een gevoel van euforie bezorgt, omdat hij deel uitmaakt van dat ongerepte landschap vol wonderen, een onmetelijk en nog onontdekt gebied. Iets verderop wacht

zijn familie. Alles is goed, voor de eerste keer is hij zich bewust van het geluk: het is een ogenblik dat hij nooit zal vergeten. In de loop van zijn leven onderging Gregory Reeves bij verschillende gelegenheden die verbijstering over de verrassingen van de wereld, dat gevoel tot een schitterende plek te behoren waar alles mogelijk is en ieder ding, van het verhevenste tot het afschuwelijkste, een bestaansreden heeft, waar niets aan toeval is overgeleverd, niets nutteloos is, zoals zijn vader schreeuwend predikte, brandend van messiaanse bezieling, met aan zijn voeten een opgerolde slang. En elke keer als een vonkje begrip op hem oversloeg, herinnerde hij zich de zonsondergang op die heuvel. De jaren dat hij met zijn familie rondtrok uitgezonderd, was zijn kindertijd een te lange periode van verwarring en schemerduister geweest. Zijn vader, Charles Reeves, leidde de kleine clan met strenge hand en duidelijke regels, allen tezamen, eenieder zich kwijtend van zijn taak, beloning en straf, oorzaak en gevolg, een discipline die gebaseerd was op een onwrikbare waardeschaal. Als het oog Gods hield zijn vader alles in de gaten. De reizen bepaalden het lot van de Reeves zonder dat daardoor de hechtheid van het gezin werd aangetaast, aangezien de gewoonten en normen vastlagen. Dat was de enige periode van zijn leven waarin Gregory zich zeker voelde. De woede kwam later, toen zijn vader stierf en de werkelijkheid onherstelbaar begon krom te trekken.

Bepakt met zijn rugzak was de soldaat 's morgens op weg gegaan en 's middags had hij er al spijt van niet de bus te hebben genomen. Hij was tevreden fluitend vertrokken, maar in de loop van de dag begon hij pijn in zijn lendenen te krijgen en onderbrak hij zijn lied zo nu en dan om te vloeken. Het was zijn eerste verlot na een jaar militaire dienst aan de Stille Oceaan en hij keerde naar zijn dorp terug met een litteken op zijn buik, met de naweeën van een malaria-aanval en net zo arm als hij altijd al geweest was. Hij had zijn overhemd over een tak gehangen om zich te beschermen tegen de zon, hij zweette en zijn huid glansde als een donkere spiegel. Hij was van plan

elke minuut van die paar weken vrijheid te genieten, 's avonds biljarten met zijn vrienden en dansen met de meisjes die op zijn brieven hadden geantwoord, lang uitslapen, wakker worden met de geur van vers gezette koffie en van de pannenkoeken van zijn moeder in zijn neus, het enige gerecht dat zij lekker kon klaarmaken, de rest rook naar verbrande rubber, maar wie maalde nu om de kookkunsten van de mooiste vrouw in honderd mijl in de omtrek, een levende legende met een lang, welgevormd lijf en gele luipaardogen. Al urenlang was er geen mens voorbijgekomen in die verlatenheid, toen hij achter zich het gereutel van een motor hoorde en zag hoe zich in de verte vaag een vrachtwagen aftekende, die in de zinding van het licht beefde als een dappere luchtspiegeling. Hij wachtte om een lift te vragen, maar toen de wagen dichterbij kwam, veranderde hij van idee, afgeschrikt door de zonderlinge verschijning, een oude rammelkast, beschilderd in brutale kleuren, tot de nok toe volgestouwd met een hele berg spullen met bovenop een mand kippen en een hond aan een lijn. Op het dak was een megafoon bevestigd en een bord waarop in grote letters te lezen stond: *Het Oneindige Plan*. Hij ging opzij om de wagen door te laten, zag die een paar meter verderop tot stilstand komen, waarna een vrouw met vuurrood haar het hoofd door het raampje naar buiten stak en hem gebaarde dat hij mee kon rijden. Niet wetend of hij nu blij moest zijn of niet, liep hij behoedzaam naar de auto toe terwijl hij bij zichzelf zei dat hij er onmogelijk nog bij kon, want voorin zag hij drie volwassenen en twee kinderen op elkaar gepakt zitten en om achterin een plekje te vinden zou je een volleerd acrobaat moeten zijn. Het portier zwaaide open en de bestuurder sprong uit de vrachtwagen.

‘Charles Reeves,’ stelde hij zich beleefd maar onmiskenbaar autoritair voor.

‘Benedict... meneer... King Benedict,’ antwoordde de jongeman terwijl hij het zweet van zijn voorhoofd wiste.

‘We zitten een beetje krap, zoals u ziet, maar waar plaats is voor vijf is ook plaats voor zes.’

De overige inzittenden waren ook uitgestapt. De vrouw met de rode ragebol verwijderde zich in de richting van een paar struiken, gevolgd door een meisje van een jaar of zes dat om tijd te winnen alvast haar broekje omlaag deed, terwijl het jongste kind, dat zich half verschool achter de andere vrouw, zijn tong uitstak naar de onbekende. Charles Reeves haalde een ladder die aan de zijkant van de vrachtauto vastgebonden zat, klom behendig tegen de lading op en maakte de hond los, die met een roekeloze sprong naar beneden kwam en snuffelend aan het struikgewas begon rond te rennen.

‘De kinderen zitten liever achterin, maar zonder begeleiding is het te gevaarlijk voor ze. Olga en u kunnen op ze letten. We doen Oliver voorin zodat u daar geen last van zult hebben, het is nog maar een pup maar hij heeft al de kuren van een oude hond,’ besloot Charles Reeves en maakte een gebaar dat hij moest instappen.

De soldaat gooide zijn rugzak op de berg spullen en klauterde omhoog, daarna strekte hij zijn armen uit om het jongste kind aan te pakken, dat Reeves boven zijn hoofd uittilde, een tenger jongetje met afstaande oren en een onweerstaanbare glimlach, waardoor zijn gezichtje een en al tanden was. Toen de vrouw en het meisje terugkwamen, klommen ook zij naar binnen, de anderen stapten voorin in en even later zette de vrachtwagen zich weer in beweging.

‘Ik heet Olga en dit zijn Judy en Gregory,’ stelde de vrouw met het onmogelijke haar zich voor, haar rokken uitschuddend terwijl zij appels en koekjes ronddeelde. ‘Ga daar maar niet op zitten, dat is de kist van de boa en de luchtgaatjes moeten open blijven,’ voegde zij eraan toe.

De kleine Gregory hield op met zijn tong uitsteken zodra hij merkte dat de lifter van het front kwam. De spottende grimassen maakten plaats voor een eerbiedige uitdrukking en hij begon hem honderduit te vragen over gevechtsvliegstuigen, totdat hij door slaap overmand werd. De soldaat probeerde een gesprek aan te knopen met de roodharige vrouw, maar deze antwoordde slechts met ja of nee en hij durfde niet aan

te dringen. Hij begon liedjes uit zijn geboortestreek te neuriën terwijl hij zo nu en dan een steelse blik op de geheimzinnige kist wierp. Toen ook de anderen op de hoop spullen in slaap waren gevallen, kon hij hen ongegeneerd observeren. De kinderen hadden bijna wit haar en zulke lichte ogen dat zij van opzij gezien wel blind leken; de vrouw daarentegen had de olijkleurige huidskleur van sommige mediterrane rassen. De bovenste knoopjes van haar blouse stonden open en de zweetdruppels op haar hals liepen traag in een straaltje tussen haar borsten weg. Zij leunde tegen een doos en had een arm achter haar hoofd geslagen, waardoor het donkere okselhaar en een vochtplek in haar blouse zichtbaar waren geworden. Hij wendde zijn blik af, bang verrast te worden terwijl hij naar haar keek en zij zijn nieuwsgierigheid verkeerd zou opvatten. Tot nu toe hadden die mensen zich vriendelijk betoond, te vriendelijk zelfs, dacht hij, want met blanken wist je het maar nooit. Hij nam aan dat de kinderen van het andere paar waren, hoewel het, te oordelen naar de leeftijd waarop hij de Reeves schatte, net zo goed hun kleinkinderen konden zijn. Hij liet een onderzoekende blik over de lading spullen gaan en kwam tot de conclusie dat die mensen niet aan het verhuizen waren, zoals hij aanvankelijk dacht, maar dat die wagen hun permanente woning was. Hij zag dat zij een tank met zo'n tien liter water bij zich hadden en een andere met benzine en vroeg zich af waar zij die vandaan hadden, aangezien brandstof al een hele tijd op de bon was vanwege de oorlog. Alles was ingeladen met een grote zin voor orde, aan haken en pinnen hingen gebruiksvoorwerpen en gereedschap, koffers stonden in een opbergruimte waar zij precies in pasten, niets lag los, elk ding was gemerkt en er stonden ook een paar kisten met boeken. Al snel was hij niet langer opgewassen tegen de hitte en het schudden van de wagen en dutte ook hij in, geleund tegen de korf met kippen. Laat in de middag werd hij wakker toen hij merkte dat ze stopten. Het lichaam van het jongetje woog haast niets op zijn schoot, maar door het stilzitten waren zijn spieren verstijfd en hij voelde dat hij een droge keel had. Even

wist hij niet waar hij was, stak zijn hand in zijn broekzak om er zijn heupflesje whisky uit op te vissen en nam er een flinke teug uit om de duifheid in zijn hoofd te verdrijven. De vrouw en de kinderen zaten onder het stof en over hun wang en hals liepen zwarte strepen van het zweet. Charles Reeves was van de weg afgereden en nu stonden zij onder een groepje bomen, de enige schaduw in die woestijn. Daar zouden zij blijven kamperen om de motor af te laten koelen, maar de volgende dag zou hij hem naar huis kunnen brengen, zei hij tegen de soldaat, die zich inmiddels wat meer op zijn gemak voelde en werkelijk sympathie begon te voelen voor die vreemde familie. Reeves en Olga haalden een paar kisten uit de vrachtwagen en zetten twee versleten kampeertenten op, terwijl de andere vrouw, die zich als Nora had voorgesteld, met de hulp van haar dochttertje Judy het eten bereidde op een oud petroleumstel en het jochie met de hond op zijn hielen takken ging zoeken voor een kampvuur.

‘Gaan we hazen vangen, papa?’ smeekte hij zijn vader terwijl hij hem aan zijn broek trok.

‘Daar hebben we vandaag geen tijd voor, Greg,’ antwoordde Charles Reeves, die een kip uit de mand haalde en haar met een stevige ruk de nek brak.

‘Er is nergens vlees te krijgen. We bewaren de kippen voor speciale gelegenheden...’ verklaarde Nora, alsof zij zich wilde verontschuldigen.

‘Is het vandaag dan een speciale dag, mama?’ vroeg Judy.

‘Já, kind, meneer King Benedict is onze gast.’

Toen het donker begon te worden was het kamp klaar. De kip pruttelde in de pan en eenieder was verdiept in zijn bezigheden bij het licht van de carbidlampen en de warmte van het vuur: Nora en de kinderen deden schoolwerk, Charles Reeves bladerde in een beduimd exemplaar van de *National Geographic* en Olga reeg kettingen van gekleurde kraaltjes.

‘Ze brengen geluk,’ legde zij de gast uit.

‘En ze zijn ook tegen onzichtbaarheid,’ voegde het meisje eraan toe.

‘Hoe dan?’

‘Als u onzichtbaar begint te worden en u doet zo’n ketting om dan kan iedereen u weer zien,’ verklaarde Judy.

‘Let u maar niet op wat ze zegt, het is allemaal onzin,’ lachte Nora Reeves.

‘Het is waar, mama!’

‘Spreek je moeder niet tegen,’ onderbrak Charles Reeves haar bars.

De vrouwen installeerden de tafel, een plaat hout met een tafellaken erover, aardewerken borden, echte glazen en smeteloze servetten. Die luxe leek de soldaat weinig praktisch als je kampeert, bij hem thuis aten ze van een messing servies, maar hij onthield zich van commentaar. Hij diepte uit zijn rugzak een blik vlees op en gaf dat enigszins beschroomd aan zijn gastheer, hij wilde niet dat het leek alsof hij daarmee betaalde voor het eten, maar hij kon toch ook moeilijk van hun gastvrijheid gebruikmaken zonder een kleine bijdrage te leveren. Charles Reeves zette het blik midden op tafel neer, bij de bonen, de rijst en de schaal met kip. Zij namen elkaars hand en de vader zegende de aarde voor de gave van het voedsel. Er waren geen alcoholische dranken te zien en de gast durfde zijn flesje whisky niet uit zijn zak te halen, omdat hij bang was dat de Reeves misschien uit religieuze overwegingen geheelonthouders waren. Het viel hem op dat de vader in zijn korte gebed niet één keer het woord God had genoemd. Hij zag dat zij netjes aten en het bestek met de vingertoppen vasthielden, hoewel hun tafelmanieren niets gemaakts hadden. Na het eten deden zij het vaatwerk in een teiltje met water om het de volgende dag af te wassen, dekten het kooktoestel af en gaven de klikjes aan Oliver. Het was ondertussen pikdonker geworden, het lamplicht moest het afleggen tegen de ondoordringbare duisternis en de familie ging rondom het vuur zitten dat in het midden van het kamp brandde. Nora Reeves pakte een boek en begon een ingewikkeld verhaal voor te lezen dat in Egypte speelde en dat de kinderen blijkbaar al kenden, want Gregory onderbrak haar.

‘Ik wil niet dat Aïda opgesloten in het graf doodgaat, mama.’

‘Het is maar een opera, kind.’

‘Ik wil niet dat ze doodgaat!’

‘Deze keer zal ze niet doodgaan, Greg,’ besloot Olga.

‘Hoe weet je dat?’

‘Ik heb dat in mijn bol gezien.’

‘Weet je het zeker?’

‘Absoluut zeker.’

Nora Reeves keek enigszins onthutst naar het boek, alsof het veranderen van de afloop een onoverkomelijk bezwaar voor haar inhield.

‘Wat voor bol is dat?’ vroeg de soldaat.

‘De glazen bol waarin Olga alles ziet wat voor ieder ander verborgen blijft,’ verklaarde Judy op de toon van iemand die tegen een zwakzinnige spreekt.

‘Niet alles, alleen bepaalde dingen,’ verduidelijkte Olga.

‘Kunt u in mijn toekomst kijken?’ Benedict vroeg het zo begerig dat zelfs Charles Reeves opkeek van zijn tijdschrift.

‘Wat wilt u dan weten?’

‘Zal ik de oorlog overleven? Zal ik er gezond en wel uit terugkeren?’

Olga ging naar de wagen om even later terug te komen met een glazen bol en een verschoten geborduurde doek van fluweel, die zij over de tafel heen legde. De man voelde een bijgelovige huivering over zijn rug lopen en vroeg zich af of die mensen misschien tot zo’n vervloekte sekte behoorden die kinderen ontvoerden om hun in satanische missen het hart uit te rukken, vooral negerkinderen, zoals de vroedvrouwen in zijn dorp verzekerden. Judy en Gregory kwamen er nieuwsgierig bij staan, terwijl Nora en Charles Reeves zich weer verdiepten in hun lectuur. Olga gebaarde de soldaat dat hij tegenover haar moest plaatsnemen, draaide de bol rond met haar slordig gelakte nagels, staarde een hele tijd in de bol, nam daarna de handen van haar cliënt en bestudeerde zeer aandachtig de lichte palmen die doorgroefd waren met donkere lijnen.

‘U zult twee levens hebben,’ zei zij ten slotte.

‘Hoezo twee levens?’

‘Ik weet het niet. Ik kan alleen zeggen dat u twee keer of twee levens zult leven.’

‘Ik zal dus niet sterven in de oorlog.’

‘Als u sterft, zult u zeker weer uit de dood opstaan,’ zei Judy.

‘Maar ga ik dood of niet?’

‘Ik vermoed van niet,’ zei Olga.

‘Dank u, mevrouw, dank u wel...’ Zijn gezicht begon te stralen alsof zij hem een onherroepelijk garantiebewijs voor een eeuwig leven had gegeven.

‘Wel, het is tijd om te gaan slapen, morgen vertrekken we vroeg,’ onderbrak Charles Reeves hen.

Olga hielp de kinderen in hun pyjama’s en verdween daarna met hen in de kleinste tent, gevolgd door Oliver. Even later stak Nora Reeves op handen en voeten voor de ingang gehurkt haar hoofd naar binnen om een laatste blik op de kinderen te werpen voor zij zelf naar bed ging. King Benedict lag naast het vuur en hoorde hun stemmen.

‘Mama, ik ben bang voor die man,’ fluisterde Judy.

‘Waarom, kind?’

‘Omdat hij pikzwart is.’

‘Maar Judy, je hebt toch wel vaker een neger gezien? Je weet dat er mensen met heel verschillende huidskleuren zijn en het is goed dat het zo is. Wij blanken zijn het minste in aantal.’

‘Ik zie anders meer blanken dan negers, mama.’

‘De wereld houdt hier niet op, Judy. In Afrika zijn meer negers dan blanken. In China hebben de mensen een gele huid. Als we ten zuiden van de grens zouden wonen, zouden we raar worden aangekeken. De mensen op straat zouden stomverbaasd staan over jouw blonde haar.’

‘Toch maakt die man me bang.’

‘Zijn huidskleur doet er niet toe. Je moet naar zijn ogen kijken. Hij lijkt een goed mens.’

‘Hij heeft dezelfde ogen als Oliver,’ merkte Greg gapend op.

Tegen het einde van de Tweede Wereldoorlog was het leven geen pretje. Aangelokt door het avontuur vertrokken de mannen nog met een zeker enthousiasme naar het front, maar de vaderlandslievende propaganda maakte de eenzaamheid er voor de vrouwen niet minder ondraaglijk op, voor hen was Europa een verre nachtmerrie en zij waren het werken om het huishouden draaiend te houden en alleen de kinderen op te voeden beu. Daarbij was alles op de bon. Men zag nergens een teken van welvaart en soms trokken er over de wegen nog boeren die op zoek waren naar nieuw land, het blanke uitschot, zoals zij genoemd werden om hen te onderscheiden van anderen die even arm waren als zij maar waar nog veel meer op neergekeken werd: negers, indianen en Mexicaanse dagloners. Hoewel de enige aardse goederen van de Reeves hun vrachtwagen met inhoud waren, verkeerden zij toch in een betere situatie, en zij leken minder afgestompt en wanhopig, hadden geen eelt op hun handen en hun huid was, hoewel verweerd door het buitenleven, niet zo ruw en doorgroefd als die van de landarbeiders. Wanneer zij van de ene staat naar de andere rijdend de grens passeerden, werden zij zonder dedain behandeld, aangezien de grenspolitie een subtiel onderscheid wist te maken tussen de verschillende niveaus van armoede en meteen zag dat deze reizigers niet tot de sociale onderlaag behoorden. Zij hoefden hun vrachtwagen niet uit te laden en alles binnenstebuiten te keren, zoals wel het geval was met de boeren die van hun bezittingen verdreven waren door stofstormen, droogte of de machines der vooruitgang; evenmin werden zij met beledigingen geprovoceerd tot een reactie die als voorwendsel kon dienen om tot geweld over te gaan, zoals gebeurde met latino's, negers en de weinige indianen die de slachtpartijen en de alcohol overleefd hadden, men beperkte zich ertoe te vragen waar zij heen gingen. Charles Reeves, een man met een ascetisch gezicht en een felle blik die louter door zijn voorkomen respect afdwong, antwoordde dat hij een kunstenaar was en op weg naar een stad in de buurt om er zijn schilderijen te verkopen. Hij repte niet over zijn andere han-